

**TATABÁNYA MEGYEI JOGÚ VÁROS JÓZSEF ATTILA MEGYEI ÉS
VÁROSI KÖNYVTÁR**

Szakmai beszámoló

a Nemzeti Kulturális Alap Ismeretterjesztés és Környezetkultúra Kollégiumához

benyújtott pályázat teljesítéséről

(Pályázati azonosító: 201108/01429)

Öko-esték 2017-2018 előadássorozat megvalósítása

2017. szeptember 18. — 2018. február 19.

Készítette: Nász János

A megújuló energiaforrások a fenntarthatóság, a fenntartható fejlődés kérdése, a klímaváltozás, az egyetemes jólét és boldogulás, a környezet védelme, mind hazánkban, mind pedig az Európai Unióban az egyik legfontosabb vizsgálódási terület napjainkban. A témához kapcsolódó Öko-esték rendezvénysorozat a József Attila Megyei és Városi Könyvtárban a Nemzeti Kulturális Alap által meghirdetett pályázatnak és támogatásnak köszönhetően jött létre 2017 szeptembere és 2018 februárja között.

A fent említett időszakban az előadások havi rendszerességgel, hétfői napokon kerültek megrendezésre. Az rendezvényekre meghívók, plakátok készültek. A helyi sajtó számos riportot készített, kollégáink cikkeket írtak az előadásokról.

Az Öko-esték rendezvénysorozat célja az, hogy bemutassa, felhívja a vonzáskörzetében élők figyelmét a környezet- és természettudatosságra, a fenntartható fejlődés lehetőségeinek számos témakörével, hazai és helyi szakértők tolmácsolásával. A környezettel, természettel való harmonikus együttélés azt jelenti, hogy azok erőforrásait, csak akkora mértékben vesszük igénybe, amekkorát a valós szükségleteink igényelnek. Minél kevesebb vegyi anyag felhasználásával, a termelési melléktermékek újrafeldolgozásával, az alternatív energiaforrások használatával, önmagunk egészségének megőrzésével van lehetőségünk arra, hogy bolygónk ökológiai egyensúlyát megtartsuk. Eddig lezajlott rendezvényeinken fizikus, tanár, filozófus, természetvédő, ökológiai szakember, építész, orvos, könyvtáros-kutató, természetgyógyász, más-más szemszögből közelítette meg a témát, információkat, ismereteket adva a hallgatóságnak. A sorozatban 2010 ősze óta 80 előadást tartottunk eddig, és közel 5000 érdeklődő vett részt rendezvényeinken. Megvalósulásuk jelentős részben köszönhető a Nemzeti Kulturális Alap pályázati támogatásának.

Pályázati beszámolónk időrendben hat rendezvényünket érinti, amelyből öt a pályázat részeként zajlott le, egy rendezvényt pedig saját erőforrásból valósítottunk meg.

Az Öko-esték 2017-2018 című programsorozatban az NKA támogatásával megvalósított előadások:

sor-szám	időpont	helyszín	az előadó neve/ az előadás címe	rész-vevők száma
1.	2017. 09. 18.	József Attila Megyei és Városi Könyvtár	Bartók Gertrud Judit: A szerzetesrendek ökológiai érzékenysége és tevékenysége	20 fő
2.	2017. 10. 02.	József Attila Megyei és Városi Könyvtár	dr. Kádár Péter: A tatai és környékbeli vízimalmok rendszere és a megye megújuló energiaforrásai	20 fő
3.	2017. 11. 20.	József Attila Megyei és Városi Könyvtár	dr. Czinege László: Fenntartható egészségünk, avagy mit tehetünk érte III.?	20 fő
4.	2018. 01. 15.	József Attila Megyei és Városi Könyvtár	Bartók Gertrud Judit: Tájgazdálkodás és tájalakító tevékenység a középkori mezőgazdaságban	11 fő
5	2018. 02. 19.	József Attila Megyei és Városi Könyvtár	dr. Horváth Géza: Emlékhelyeink. Történelmi séták Tatabánya parkjaiban	34 fő
A látogatók száma összesen:				105 fő

Az Öko-esték 2017-2018 című programsorozatban önerőből megvalósított előadások:

6.	2017. 12. 18.	József Attila Megyei és Városi Könyvtár	Varga Csaba: Szeretettelva – Boldogságváros (adventi előadás)	17 fő
----	---------------	---	---	-------

A látogatók száma mindösszesen: 122 fő

A rendezvénysorozat hat előadásáról bővebben:

2017. szeptember 18.

Bartók Gertrud Judit helytörténész-könyvtáros: Ora et labora, azaz imádkozz és tevékenykedj – A szerzetesrendek ökológiai érzékenységéről

Szeptember 18-án Öko-estünk előadójaként Bartók Gertrud helytörténész kollegánk tartott előadást a József Attila Megyei és Városi Könyvtárban a szerzetesrendek ökológiai érzékenységeiről és tevékenységeiről.

Számos oka lehet annak, hogy kevésbé ismert területe a múltnak a szerzetesrendek története. De nemcsak a múltjukról tudunk keveset, de még a jelenüket sem igen ismerjük. Pedig tevékenységükkel igen sok olyan értéket hoztak létre, amelyek mára már természetesnek tűnnek mindennapi életünkben.

De mi is a szerzetesrendek lényege? A világtól való elvonulás, de nem a kivonulás, az Isten szolgálata és az ehhez igazított életmód, napirend. A mai napig ismert rendek két jelentős reguláját, Szent Ágoston és Szent Benedek foglalta írásba. A napirend egyik legfontosabb eleme az ima, amelyet rendektől függően napi 7-8 alkalommal, 2-3 óránként szükséges gyakorolni, mintegy negyed és félóra időtartalommal. Az imák közti időszakok pedig a tevékenykedés, munkálkodás terminusai, így a tanításé, iratok másolásáé, földművelésé.

A rendeknek birtokaik vannak, melyekhez szerzetesházak, monostorok, kisebb-nagyobb földterületek, belső kertek, gyümölcsösök, tavacsok is tartoznak. Ezek gondozása a teremtés dicsőítése, csodálata mellett az öngondoskodás és önellátás miatt is szükséges. A közösségi lét is nagyon fontos eleme a szerzetességnek. Odafigyelnek az egészségükre, az egészséges életmódra, hiszen úgy tartják, hogy a test az Isten temploma, és a szerzetesnek küldetése van, nem lehet beteg. A test fenntartása megköveteli tőlük a helyes táplálkozást, amely nem lehet hivalkodó. Így a böjti időszakot kivéve a szárnyasok, a halak fogyasztása mellett a zöldségfélék, gyümölcsök játszanak jelentős szerepet. A sör és bor, majd a pezsgő készítésének fortélyait, a gyümölcsfák oltásának, szemzésének, nemesítésének ismeretét, az élelmiszerek sokféle tartósítási lehetőségeit nagy részben nekik köszönhetjük. A fűszernövények és gyógyfüvek nemcsak a táplálkozást, de a gyógyítást is szolgálják, amit saját maguk természetnek. A nyomásos földhasználattal, gazdálkodással megelőzték a termőföldek kizsigerelését és kerülték a monokultúrákat. A változatos és tápláló, saját maguk által előállított és saját használatra szánt élelmiszerek mind az ép testben ép lélek elvét szolgálják. A tartósítás, a sózás, füstölés, szárítás, lepárlás mind arra szolgál, hogy a téli időkben is megfelelő tartalékkal rendelkezzenek. Mivel sokfajta növény, - így a gyógynövények - kiszáritása által lecsökken ezek gyógyhatása, kikísérletezték, hogyan lehet alkoholos kivonattal megőrizni jótékony hatásukat. Ezek voltak a mai tinktúrák előzményei, az első gyógyszerek, az „élet vizei”. A kakukkfű és fűzfakéreg mixtúrák a mai gyógyászatban is ismeretesek, és használják őket. A szerzetesrendek mindig is azt tartották, hogy az embert körülvevő természetet nem rombolhatja öncélúan senki sem, mert nem a miénk a világ, hanem Istené, aki csak ránk bízta, hogy vigyázzunk rá, gondoskodjunk róla és lássuk meg benne a teremtés megannyi csodáját.

A jó hangulatú és tartalmas találkozót több kérdés és hozzászólás is követte.

Kapcsolódó cikkek:

Központban a szerzetesek természeti felfogása / V. T. - In: Komárom-Esztergom Megyei 24 Óra. - 28. évf. 220. sz. (2017. szeptember 20.), p. 2. - ill.

Megidézte a múltat: szerzetesrendek követendő szemlélettel / Bartók Gertrud ; Veizer Tamás. - In: Komárom-Esztergom Megyei 24 Óra. - 28. évf. 235. sz. (2017. október 7.), p. 6. - ill.

Nász János: Ora et labora, azaz imádkozz és tevékenykedj – A szerzetesrendek ökológiai érzékenységről. = JAMK Hírlevél, 2017. október

<http://www.jamk.hu/?q=hu/node/6219>

Ora et labora!: imádkozz és tevékenykedj! / Nász János. - In: Kemlib [Elektronikus dokumentum]: a Téka Téma online utóda. - 07. évf. 09/10. sz. (2017. szeptember/október), p. 9. - ill. Az Öko-esték szeptemberi előadását Bartók Gertrud könyvtáros tartotta a szerzetesrendek tevékenységének ökológiai vetületeiről.

http://kemlib.jamk.hu/szam/2017_09/kemlib_2017_09.pdf

Galéria:

<http://www.jamk.hu/galeria/index.php?/category/596>

2017. október 2.

Dr. Kádár Péter, mérnök, egyetemi tanár: A tatai és környékbeli vízimalmok rendszere és a megye megújuló energiaforrásai

A vízimalmoktól a vízierőművekig című könyv szerzője, dr. Kádár Péter volt a vendége a József Attila Megyei és Városi Könyvtár októberi Öko-estéjének. A szerző, aki nem mellesleg az Óbudai Egyetem Kandó Kálmán Villamosmérnöki Karának intézeti igazgatója, szakavatott kutatója a honi vízimalmoknak. Élvezetes előadását egy történeti áttekintéssel kezdte.

A történelmi Magyarországon mintegy tizennyolcezer, a mostaniban pedig mintegy hatezer vízimalmot lehet beazonosítani. Ezek közül a szerző csaknem hatszázat be is járt. Az előadás első részében egy történelmi áttekintést kaphattunk az ókortól napjainkig. A vizet, mint a bolygón szinte mindenhol rendelkezésre álló energiaforrást már korai időktől használták gépek, szerkezetek hajtására, de a vízimalmok igazán a középkorban terjedtek el, és az újkorig éltek reneszánszukat. Az ókori vízi emelő-kerekek végén agyagkorsók továbbították a vizet az aquaduktokba, és juttatták el a kívánt településre, tájra. A középkorban a malmokat már nemcsak gabonaörlésre használták, hanem a bányászati, textil- és fémipari hasznosítása is. A malmok szerkezetei zömmel fából készültek, és igazi szakértelmet igényeltek. Később már fém malmokon bőrből készült szíjakat is használtak a gépi szerkezetek működtetésére, némelyek a mai napig is ipari remekműveknek számítanak. Az előadás következő részében a malmok funkciójáról esett szó. Általában, mint a gabonaszemek őrlésére, darálásra, szitálásra használatos eszközként gondolunk rájuk. Meglepetésünkre kiderült, hogy az élet sokkal több területén alkalmazták a malmokat, így kendertörésre, festékpórlásra, papírkészítésre és fűrészelésre is. Hámoroknál, fújtatóknál generátorként, sőt még pecsenyeforgatóként is alkalmazták. Később érc- és ásványzúzással segítették az iparosodást. A malmok gátra, házra, partra, sőt hajókra is épülhettek. Egykor hazánkban négyezer hajómalom működött.

Az előadás második részében a megyei és a környékbeli malmokkal ismerkedhettünk meg. Egykor a környezetünkben elképesztő számban működtek malmok. Vetítés segítségével bejártuk képzeletben Esztergomtól Oroszlányig a vizes tájakat és a ma még fellelhető malmokat vagy maradványaikat. Persze Tatának, mint a vizek városának, ahol sok szép barokk vízimalom található, Kádár Péter külön fejezetet szentelt. Időnk szűkössége miatt „csak” 17 helyi malom bemutatására kerülhetett sor. Ezek összekapcsolódását a helyi vizekkel, forrásokkal, tavakkal és folyókkal egy térképen is bemutatta az előadó. A találkozó végén még áttekinthettük a megújuló energiaforrásainkat és azok hasznosítását mind háztartási, mind ipari szempontból.

Nemcsak ökológiai és ipartörténeti szempontból, de helytörténeti értékeinél fogva is hasznos bemutatót láhattunk dr. Kádár Péter tanár úr jóvoltából.

Kapcsolódó cikkek:

Megújuló energia szélből, vízből / V. T. - In: Komárom-Esztergom Megyei 24 Óra. - 28. évf. 235. sz. (2017. október 7.), p. 4.

Nász János: Az Öko-estén egy malomban öröltünk. Dr. Kádár Péter: A tatai és környékbeli vízimalmok rendszere és a megye megújuló energiaforrásai című előadásról. = JAMK Ökohírek, 2017. november

<http://www.jamk.hu/?q=hu/okohirlevel/okohirek1711>

A tatai és a környékbeli vízimalmok rendszere és a megye megújuló energiaforrásai / Nász János. - In: Kemlib [Elektronikus dokumentum] : a Téka Téma online utóda. - 07. évf. 09/10. sz. (2017. szeptember/október), p. 47. - ill.

http://kemlib.jamk.hu/szam/2017_09/kemlib_2017_09.pdf

Galéria:

<http://www.jamk.hu/galeria/index.php?/category/617>

2017. november 20.

Dr. Czinege László orvos-természetgyógyász: Fenntartható egészségünk, avagy mit tehetünk érte? III. rész

2017. november 20-án dr. Czinege László volt az Öko-esték rendezvénysorozat vendége. Előadását azzal a gondolattal kezdte, hogy a komoly betegségeket kiváltó fő okok közül a legtöbb lelki eredetű. Rengeteg kémiai szert viszünk be a szervezetünkbe akár a táplálékkal, itallal, sőt a gyógyszerekkel is. A betegségek megelőzése részben az orvosokon múlik, részben pedig rajtunk. Tennünk kell az egészségünkért úgy, hogy változtatunk akár a lelki beállítottságunkon, gondolkodásunkon és életmódunkon is. A pozitív érzelmek és a jó közérzet az egyik leghatásosabb gyógyszerünk lehet. Elűzi a szomorúságot, a depressziót, stabilizálja az állapotunkat. Az érzelmi megrekedés egyik oka az, hogy belénk van égetve a túlélésért folytatott harc. Pedig csak élnünk kell, és élveznünk életünk minden pillanatát.

Egyik lehetséges tisztító és betegségmegelőző mód az illóolajok használata lehet. Civilizációnk történetében a természetben található gyümölcsök, gyógynövények, termések kivonatát és esszenciáit sokféleképpen alkalmazták gyógyítás céljából. Már a bibliai időkben is használták a tömjént és a mirhát. Az ókori görög földeken érzelmi áthangolás módszereként dolgoztak velük. A második világháborúban gyógyszerek hiányában az ausztrál katonák teafa olajat kaptak, amelynek közismert az antiszeptikus és a bőrregeráló hatása. Ezek a tudások generációkon átívelően öröklődtek, és most is rendelkezésünkre állnak. Kiegészítői lehetnek az akadémiai orvoslásnak is. Az illóolajokkal érzelmeket lehet előidézni, az agyban bizonyos hormonok termelését elősegíteni, a szervezetet pozitív energiához juttatni. Megfelelő illóolaj-kombinációkkal a nem kívánatos baktériumokkal elbánhatunk. Ezeket többfajta módon is be tudjuk juttatni a szervezetünkbe: masszázsként, egyszerű bedörzsöléssel, inhalálással vagy párologtatva a légtérben. Vannak olyan kivonatok, amelyeket célszerű belsőleg, cseppek formájában használni, hiszen az emésztőrendszer rendberakása az egyik legkényesebb feladat, a többi tisztító kúrát csak ez után érdemes megkezdeni. Néhány példán keresztül, kipróbálás során is megismerkedhettünk a vadnarancs elképesztő illatával és hatásával, amely immunerősítő, és testünket vitalitással, energiával töltötte fel. Majd a levendula és borsmenta áldásos kipárolgását élvezhettük. A citrusolajok a máj- és epeműködést tehetik optimálissá. Az előadás alatt az adventi hangulatról a fahéjas-szegfűszeges-almás párologtató gondoskodott.

Kapcsolódó cikkek:

Az európai átlagnál több gyógyszert szedünk / V. T. - In: Komárom-Esztergom Megyei 24 Óra. - 28. évf. 275. sz. (2017. november 25.), p. 4. - ill.

Nász János: A Fenntartható egészség újratöltve. Dr. Czinege László orvos-természetgyógyász előadása a József Attila Megyei és Városi Könyvtárban. = JAMK Ökohírek, 2017. december

<http://www.jamk.hu/?q=hu/okohirlevel/okohirek1712>

Dr. Czinege László orvos-természetgyógyász előadása / Nász János. - In: Kemlib [Elektronikus dokumentum]: a Téka Téma online utóda. - 08. évf. 01/02. sz. (2018. január/február), p. 6-7. - ill.

<http://www.jamk.hu/letoltesek/files/Kemlib-2018-01-02.pdf>

Galéria:

<http://www.jamk.hu/galeria/index.php?/category/635>

2017. december 18.

Ezt az előadásunkat saját költségvetésből rendeztük, nem a pályázati anyag eleme, viszont szerves részét képezi az Öko-esték sorozatnak.

Varga Csaba szociológus, filozófus, író: Szeretettfalva – Boldogságváros (adventi előadás)

Varga Csaba a Stratégiakutató Intézet és az Aranymag Intézet vezetője életművének esszenciáját ismertette a József Attila Megyei és Városi Könyvtár 2017. évi utolsó rendezvényén, december 18-án.

Miről is szól az általa vázolt program? Egy új települési, közösségi mozgalom kezdeményezése és megvalósítása a Kárpát-medencében, amely folytathatja az ökofalvak, ökotelepülések törekvéseit és / vagy ráépülhet az eddigi eredményekre. Annyiban különbözik az előbbiektől, hogy a közösség fenntartó és alkotó erejét, az élet örömeit megéltetését teszi meg központi gondolatává. Reményeink szerint ez megváltoztatja az emberiség túlélő, oly sokszor önző és félelemmel teli belső állapotát. A „boldogságos jövőteremtő” kísérletnek nevezett projekt alapját Veszprém megye pápai és devecseri járásainak tíz kiválasztott települése, az általuk Kristályvölgynek nevezett térség, és azok közösségeinek újjászervezése jelenthetné. A cél az életminőség fejlesztése a szeretetprogram alapján. Ennek részét képezi természetesen a közösségi önkormányzat új modellezése, a helyi társadalom szellemi és közösségi újratemetése, egy új szerves településmag, településközpont létrehozása. Másrészt az utcaközösségek megszervezése, megújuló energiák használatára ösztönzés, biointenzív ökofarmok és kiskertek létrehozása, a helyi pénz bevezetése, a közösségi ünnepek továbbfejlesztése, valamint lélekközpont, meditációs tér alapítása.

A boldogságterv részletesen is megismerhető Varga Csaba könyvében, ebből - az idő rövidege miatt - csupán ízelítőt kaphattunk. Megismerhettük a 2015-ben indított kísérletet, amely 2030 decemberéig tart. Egyértelmű, hogy az emberi létezésnek, civilizációnak van egy olyan lelki oldala és vágya, amely a teremtett természet és az abban élő ember lelkiségét teszi a létezése középpontjába, amelynek következménye a közösségi és egyéni élet megbecsülése, az erőszakmentesség, és a szeretettel való odafigyelés és irányultság minden életforma felé.

Kapcsolódó cikk:

Nász János: Öko-esténk decemberi előadásáról. Szeretettfalva, Boldogságváros, avagy visszatérni az aranykori gyökerekhez. = JAMK Öko-hírek, 2018. január

<http://www.jamk.hu/?q=hu/okohirlevel/okohirek1801>

Galéria:

<http://www.jamk.hu/galeria/index.php?/category/645/start-30>

2018. január 15.

Bartók Gertrud helytörténész-könyvtáros: Tájgazdálkodás és tájalakító tevékenység a középkori mezőgazdaságban

A középkori és kora újkori életmódtörténet kutatójaként Bartók Gertrud, a József Attila Megyei és Városi Könyvtár helytörténész szaktájékoztatója volt az Öko-esték 2018. január 15-ei programjának előadója. Ezúttal a Kárpát-medence gazdálkodó tevékenységének jellegzetességeiről, eszközeiről, hatásairól és következményeiről volt szó.

Az előadó mindenekelőtt azt vázolta fel, hogy a középkori uradalom birtokfelosztása miatt és hogyan gyakorolt nyomást a 150–180 fős falvak közös gazdálkodó tevékenységére. A legelők, a halászó vizek, a szántók és az erdők közös használata, a nadrágszíjparcellák napi járőföldön belüli közös művelése kizárólag az életvitelhez szükséges mennyiségek biztosítására rendezkedett be. Nem voltak még fejlett technológiák, kártevők elleni védekezés, a tartósítás egyedüli módja a sózás vagy füstölés volt ez idő tájt. A módszerek megfigyelések által, tapasztalati úton fejlődtek, ami azután az eszközök fejlesztéséhez, a termés bőségéhez, a növények nemesítéséhez vezetett. A legfontosabb talaj-előkészítő művelet, a szántás biztosította a gyom- és rovarvédelmet. A szántás erősségét a fogatolás megváltoztatásával szabályozták. Szinte mindent kézzel végeztek. Ügyeltek a terményvesztés elkerülésére is. A vas minősége vezetett az eke fejlődéséhez. A munkafolyamatokat és a gazdálkodás jellegét a 16. századi uralkodó éghajlati tényezők is befolyásolták. A földterületek részleges használata miatt a faszerkezetes házakkal a falu 6–10 évente 10–15 km-es távolságokban vándorolt. Értelmet nyert, mit jelent a legelőváltó, mi volt a jelentősége a kétnyomásos gazdálkodásnak, és hogyan fejlődött háromnyomásossá. Az ugar a vetésforgóban már megszűnt. Házi kerti tapasztalatok vezettek ahhoz az ismerethez, hogy mit, mi mellé érdemes ültetni a bőség és a kártevővédelem érdekében. Sok feljegyzés, festmény őrzi ennek nyomát. A kalendáriumokban feljegyezték a csillagok állását, a holdtöltéket. Nem véletlenek a munkamegállító napok sem – ahogy az előadó a kérdések nyomán az előadás végén még erre is kitért.

Kolumbusznak köszönhetően jelennek meg a kapásnövények: a hollandiai tulipán kezdetben élelmiszerként termesztett, lassan elterjed a brokkoli és a brüsszeli káposzta, amit ma kelkáposztaként ismerünk. A mai zöldségek nemesítése köszönhető a középkornak. Hollandia és Németalföld külön is szóba került. Periférikus, de fontos terület az erdő. Biztosította a faanyagot, a vadászat részleges helye, további haszna a makkoltatás. Az élővíz a halastavak korai megjelenéséhez vezet, megindul a haltenyésztés, télen a nádvágás újabb hasznot hoz. Látható, hogy minden valamilyen céllal történt, mindent felhasználtak. Mindent áthat a természet tisztelete. Nem kizsigerelték, annyit vettek el tőle, amennyi az élethez kellett. Erre kell figyelmeztetni a ma emberét! A természetromboló, túlzott emberi beavatkozás intő példája például Velence – lagúnáinak beépítése visszafordíthatatlan károkat okozott.

Bartók Gertrud előadást tartott az előadásban, ahogy a tájgazdálkodás komplex rendszerét, a fokgazdálkodást ismertette. A középkorig ismert, a 18. századra eltűnt vízsabályozás hatással volt az éghajlat alakulására, kezelte az olvadás utáni áradást, a pangó vizeket, feltöltötte a száraz területeket, kielégítette a haltenyésztés igényét. Ma már hihetetlen, hogy a Kárpát-medence vizes, az Alföld erdős terület volt valaha. Néhány felvétel, két konkrét példa is mutatta, hogy egy-egy település és a folyó közti terület hogy sínylette meg a szabályozást. Ma ismét igény mutatkozik fokgazdálkodásra. A belvízmentesítésben és a hatalmas gátrendszerek kiváltásában óriási szerepe lenne.

szerző: Kissné Anda Klára

Kapcsolódó cikkek:

Az élelem termelése volt mindig a fő kérdés / Veizer Tamás. - In: Komárom-Esztergom Megyei 24 Óra. - 29. évf. 014. sz. (2018. január 17.), p. 4. - ill.

Kissné Anda Klára: Tájgazdálkodás és tájalakító tevékenység a középkori mezőgazdaságban. = JAMK Öko-hírek, 2018. február

<http://www.jamk.hu/?q=hu/okohirlevel/okohirek1802>

Galéria:

<http://www.jamk.hu/galeria/index.php?/category/649>

2018. február 19.

Dr. Horváth Géza helytörténész könyvtáros: Emlékhelyeink. Történelmi séták Tatabánya parkjaiban.

Az Öko-esték sorozat soron következő előadását dr. Horváth Géza helytörténész, könyvtáros tartotta meg február 19-én a József Attila Megyei és Városi Könyvtárban, Tatabányán.

A 2010 óta tartó rendezvénysorozatunk 80. előadására került ezúttal sor a szép számmal összegyűlt érdeklődők, olvasók előtt. Gyüszti László igazgatóhelyettes, helytörténész megnyitójában kiemelte azt, hogy a környezettudatosítás és környezeti nevelés kérdéseit a könyvtár alapvető feladatának tekinti. Ez filozófiánk, küldetésünk egyik olyan irányelve, amely meghatározza hosszabb távon is teendőinket. Másrészt ez a fórum olyan közösségi információkat, tudást is kínál, ahol sokoldalú ismeretet kaphatunk lakóhelyünk történetéről, élhető környezetéről. Ezért is volt érdekes, ahogy dr. Horváth Géza időbeli utazásra invitált bennünket. A szénre épült város olyan helyekre barangoltunk, ahol a zöld környezetben visszaköszönnék a természeti értékek és az azokban fellelhető anyagba álmódott emlékezések. Településünk városszerkezetéből adódóan az Óvárost azért lehet ebben a kérdéskörben kiemelni, mert az Esterházyaktól az 1890-es években a bányászat érdekében megszerzett területekből, egykor igazgatási és közéleti központ alakult itt ki. A Népház-liget kertépítészeti szempontból jelentős, és a mai napig kedvelt sétáló- és pihenőhelye a városrésznek. Ennek csaknem szerves folytatásaként jött lére egy következő történelmi érában a Május 1. park, amely népparkként létesült szabadtéri színpaddal. Azokban az időkben a város legfontosabb

szabadtéri közösségi területeként tartották számon. Az úgynevezett kiserdőből alakították ki, melynek egy része meg is maradt.

Újváros közterületeit a gyorsan felhúzott toronyházak között, a sivár környezet enyhítésére alakították ki, ahol különböző emlékműveket helyeztek el. Sárberekben viszont adott volt a mocsaras nádas a patakkal, itt egy csónakázó tavat alakítottak ki. A Bánhidai Erőmű környezetében 1929 és 1930 között angol kertvárosi mintára építették ki a szolgáltatók lakóépületeit.

Az élvezetes előadást hallgattuk volna még tovább, de az idő szűkében most „csak” ennyi fért bele. Az előadótól ígéretet kaptunk egy majdani folytatásra, hiszen a jelen lévő hallgatóság egyhangúan igényelte ezt, és ennél jobb méltatás nem is kellett.

Kapcsolódó cikkek:

A korszellem változásait tükrözik a szobrok : emlékhelyeink : történelmi sétára indultunk Óváros és Újváros parkjaiba / V. T. - In: Komárom-Esztergom Megyei 24 Óra. - 29. évf. 044. sz. (2018. február 21.), p. 3. - ill.

Történelmi séták. - In: Kisalföld : a család magazinja : komáromi kiadás. - 73. évf. 041. sz. (2018. február 17.), p. 8.

Nász János: Emlékhelyeink. Történelmi séták Tatabánya parkjaiban. = JAMK Öko-hírek, 2018. március

<http://www.jamk.hu/?q=hu/okohirlevel/okohirek1803>

Galéria:

<http://www.jamk.hu/galeria/index.php?/category/656>

Az európai átlagnál több gyógyszert szedünk

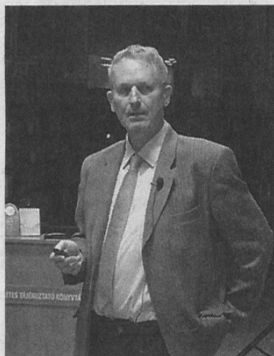
TATABÁNYA A fenntartható egészségért sokat tehetünk, és nem csak a hagyományos gyógymódok révén.

Dr. Czinege László orvos, természetgyógyász több évtizedes orvosi tapasztalattal, háziorvosi gyakorlattal a háta mögött néhány éve váltott: megismerkedett a biofizikai vizsgáló és kezelő módszerekkel, a természetgyógyászattal, az akupunktúrával. A József Attila Megyei és Városi Könyvtár Öko-esték sorozatának mostani előadásán dr. Czinege László tényekkel támasztotta alá, hogy az életmódváltás, a mozgás, a helyes táplálkozás segíthet abban, hogy ritkábban nyúljunk gyógyszerekhez. A magyarok ráadásul az európai átlagnál is több medicinát fogyasztanak.

A természetgyógyász szerint más módszerek is segítenek abban, hogy kiegyensúlyozottabb életet éljünk. „Higgy abban, amit teszel, és tedd azt, amiben hiszel, a többi csak energia- és időpocsékolás.” – idézte a keleti filozófiák egyikét a szakember. Ezt vizsgálati eredményekkel is igazolni lehet: a gyakorlati tudnivalók a most induló új portáljukon olvashatók.

Dr. Czinege László 1964-ben született Tatabányán. A budapesti Semmelweis Orvostudományi Egyetem elvégzése után Tatabányán, a megyei kórház általános sebészeti osztályán kezdett el dolgozni, 1993-tól tíz éven át Héreg háziorvosa volt. Mint megtudtuk tőle, 2007-óta kizárólag természetgyógyászattal foglalkozik.

Veizer T.

Dr. Czinege László Fotó: V. T.

Központban a szerzetesek természeti felfogása

TATABÁNYA A szerzetesrendek ökológiai érzékenységéről és tevékenységeiről tartott előadást Bartók Gertrúd könyvtáros a József Attila Megyei Könyvtárban. Az Öko-esték sorozat rendezvényén Nász János bevezetőjében a téma történelmi aspektusaira, tanulságaira hívta fel a figyelmet. Bartók Gertrúd a téma kiváló ismerőjeként osztotta meg népes hallgatóságával a hazai szerzetesrendekre jellemző tevékenységüket, a korabeli magyar társadalomba való beágyazottságukat.

Munkájuk során érvényesült az öko-szemlélet

Az általános ismertetés mellett felvázolta a monasztikus (monostorokban élő) rendek – bencések, premontréi és ciszterciek –, valamint a kolduló rendek (ferencesek, domonkosok) közötti különbségeket. A történelem-latin szakos tanár, informatikus könyvtáros és életmódkutató arról is beszélt, hogy a szerzetesek a gazdaságaikat igen hatékonyan működtették, mindent hasznosítottak, ahol a mai értelemben vett szemét alig képződött. A földművelés, a kertészet, az állattartás terén is érvényesült az öko-szemlélet: életüket a regálék szabályozták. Némely rend, például a bencések, az oktatásban, egészségügyben is hasznossá tették magukat. Teljesen más szemlélettel nyúltak a természethez, a környezethez: életvitelük számtalan területen követendő példa lehetne.

V. T.

Bartók Gertrúd Fotó: V. T.

Az élelem termelése volt mindig a fő kérdés

TATABÁNYA Hogyan gazdálkodtak a középkorban a falusi emberek? Miként hasznosították a természet adottságait? Hogyan építkeztek, hogy nyolc-tízvenként házastul-templomostul-háziállatostul elköltözhessenek? Mit jelentett Duna és Tisza mentén a foggazdálkodás? Ilyen és hasonló kérdésekre kerestt – és adott – választ Bartók Gertrúd helytörténész-könyvtáros a József Attila Megyei és Városi Könyvtár munkatársa az Öko-esték legutóbbi előadásán.

A mostani előadás jól kiegészítette a legutóbbi találkozót, amelyen a középkori és kora újkori szerzetesrendek természethez és tájhoz való viszonyát elemezte: most a tájgazdálkodás és a tájalakító tevékenység állt a beszélgetés középpontjában.

A kis méretű középkori falvak lakosságának napi életét a gabonatermesztés, a hal- és erdőgazdálkodás, valamint az állattartás határozta meg. Szó esett a gazdálkodás éghajlatot befolyásoló tényezőiről is: az erdőkkel még az időjárás is lehetett befolyásolni.

A török kor utáni háborús időkben változott a gazdálkodás jellege, még a korábban elterjedt foggazdálkodással is felhagytak, holott ez előnyösebb és olcsóbb volt a későbbi gátrendszer kiépítésénél. A mai mérnökök a természetvédelmi területeken ismét kísérleteznek a vízszabályozás eme ősi módjával.

Veizer Tamás

Bartók Gertrúd Fotó: D. I.

Szerzetesrendek követendő szemlélettel

Megidézte a múltat

Bartók Gertrud érdeklődése a középkor nagyobb időszakait öleli át

Fotó: Veizer Tamás

TATABÁNYA Bartók Gertrud latint és ógörögöt tanított egy középiskolában, törökori hagyományörző csapatban „harcolt” Egerben és másutt, a hazai szerzetesrendek életét, történetét kutatja. E témában előadásokat is tart. Legutóbb a megyei könyvtárban hozta közelebb a múlt e szeletét.

Veizer Tamás
tamas.veizer@gmail.com

– Hosszú utat tett meg a klasszika filológiától a hagyományörzésig. Miként alakult ki ez a vonzódás?

– A középiskolát Debrecenben végeztem, majd a Kosuth Lajos Tudományegyetemen történelem-latin szakos középiskolai tanár lettem. Érdeklődésem a családi szálak miatt alakult így: édesapám görög szakos tanár akart lenni, de akkor neki ez nem sikerült, csak a szenvedély maradt, amit sikerrel plántált belém is. Aztán Egerben történelmet, latint és ógörögöt tanítottam, óraadóként pedig szemináriumokat vezettem, kézirat-olvasási kurzusokat tartottam. Sok középkori kézirat megfordult a kezem között, közben Egerben informatikus könyvtáros diplomát is szereztem. A gyerekkori vonzalom így egyre széle-

sedett, tagja lettem a Magyar Ókortudományi Társaságnak. A középkori és kora újkori életmódtörténetet kutatom: ez már sok szállal kötődik a szerzetesrendekhez is, amelyek fontos részét alkották a magyar társadalomnak is.

– Ez az egyik fő kutatási területe?

– Igen, de érdeklődésem átöleli a középkor nagyobb időszakait. A kísérleti régészet módszereinek felhasználásával rekonstruálok hódoltság kori oszmán és magyar viseleteket, az akkor élő emberek, szinte valamennyi társadalmi

réteg életmódját, gazdálkodását. Ezen belül elkülönült világot alkotnak a szerzetesek, akik a maguk sokszínűsége mellett igen markánsan jellemezték a hazai életet.

– A szerzetesek?

– A szerzetesrendek a középkori Európa legnagyobb mezőgazdasági megújítói voltak: erről is tartottam előadást nemrégiben, hogy más arcáról is bemutassam, miért voltak fontosak a mindennapi életben a szerzetesek, mi volt a szerepük, jelentőségük. Gazdaságaik a korszak mintagazdaságainak tekinthetők, akár

a földművelés, akár a kertészet, akár az állattenyésztés módszereit vizsgáljuk. Regulájukba foglalt munkakötelezettségük miatt a szerzetesek nem megvetendő, alantas dologként kezelték a kétkézi munkát, hanem Isten szolgálatának részeként tekintettek rá. Teljesen másként látták a világot: mindenből annyit készítették, amennyire szükségük volt. Az öko-szemlélet hatotta át minden tevékenységüket. Gondolkodásuk a ma emberének is követendő példa lehet! Persze ezeket az ismereteket is igyekeztem elmélyíteni: Szent Ágoston János-évangélium kommentárjának fordításáért elnyertem a Magyar Tudományos Akadémia Pedagógus Kutatói Pályadíját.

– Milyen rendekkel foglalkozott inkább?

– A nyugati típusú rendek közül is inkább a tanítással is foglalkozó, monostorokban élő szerzetesek életmódját kutatom, mint a bencések, ciszterciek és premonstreiek. Ők iskolákat, kórházakat tartottak fenn. A kolduló rendek, mint a ferencesek és a domonkosrendiek kissé más világot képviseltek. A pálosok? Ők visszatértek a keleti hagyományokhoz, a remeterendek felfogásához. Velük nem igazán foglalkoztam.

Hagyományörzés „török módra”

Bartók Gertrud az Egerben alakult Vitézlő oskolában csatlakozott a helyi hagyományörzők-höz: a gazdag múlttal rendelkező városban aztán hamar kiderült, hogy senki sem akar török lenni, mert mindenki győzni akart, ezért többedmagával létrehozta a Hungari Dzszebbedzsi Kulturális és Hagyományörző és Sportegyesületet. Segített a korabeli ruhák, viseletek elkészítésében is. Amikor munkája és katonai férje révén Tatabányára került, a tatai török hagyományörzők táborát erősítette. A Tata várának Seymenjei a

nehéz páncélos csapatot alkották: fellépnek Egerben, Gyulán, Hajdúnánáson, és természetesen a tatai patarán is a másik török egyesülettel, a Gölbasi Vitézei Egyesület (Gölbasi Askerler Derneği) janicsárjaival. Az idén először Temesvár visszahódításánál is ott volt a török harcosokkal. A hagyományörzés persze más korra is kiterjed: a győri barokk fesztiválon két éve, barokk díszletek között esküdtek meg, a lánya hódoltságkori magyar-török esküvőn mondta ki a boldogító igent a férjének.

Megújuló energia szélből, vízből

TATABÁNYA Kádár Péter, az Óbudai Egyetem docense, a Villamosenergetikai Intézet igazgatója a vízimalmok rendszeréről és a megye megújuló energiaforrásairól beszélt tatabányai előadásán. A szakember okleveles villamosmérnökként az alternatív energiaforrások kutatásával is foglalkozik: szakértőként a megújuló energiaforrásokkal, a villamosenergia-rendszer irányítási problémákkal, energiapiaci folyamatokkal foglalkozik. Előadásában érintette a tatai és környékbeli vízimalmok rendszerét, a megye megújuló energiaforrásait, azokat a lehetőségeket, amelyeket a haj-

dan nagy számban működő vízimalmok jelentettek az energiatermelésben. Az Óbudai Egyetemen a megújuló energiaforrások hasznosításának bemutatására az ő kezdeményezésére hoztak létre energiaparkot. Szó esett a hazai szélenergia felhasználásának lehetőségeiről is: szűkebb hazánkban erre kiváló helyszínek vannak a Tatabánya és Győr közötti lankás dombvidéken is. Kádár Péter előadásában kitért a vízimalmok típusaira, funkcióira, azokra a lehetőségekre, amelyekkel akár kiegészítő források lehetnek az energiatermelésben. **V. T.**